

RAZMERJA MED IZBRANIMI SOCIALNIMI LASTNOSTMI IN ZADOVOLJEVANJEM TEMELJNIH ČLOVEKOVIH POTREB

Maja Hadner

mag. prof. geog. in mag. prof. slov. jez.
Pesnica pri Mariboru 42 d, 2211 Pesnica
e-mail: maja.hadner@gmail.com

UDK: 911.3:314.145

COBISS: 1.01

Izvleček

Razmerja med izbranimi socialnimi lastnostmi in zadovoljevanjem temeljnih človekovih potreb

Prispevek prinaša spoznanja o pomenu kraja bivanja in izbranih socioekonomskih lastnosti pri zadovoljevanju temeljnih človekovih potreb in predstavlja vlogo kraja bivanja, starosti, materialnega položaja in načina bivanja pri posameznikovem delovanju v prostoru. Na osnovi podatkov, zbranih z intervjuvanjem (16 oseb), je bilo ugotovljeno, da starost in materialni položaj na delovanje posameznikov v prostoru vplivata intenzivneje kot kraj bivanja in način bivanja.

Ključne besede

socialna geografija, posameznik, socialni prostor, temeljne človekove dejavnosti, vsakdan

Abstract

Relations between selected social characteristics and meeting basic human needs

The composition provides findings on the importance of the place of residence and the selected socioeconomic characteristics in meeting basic human needs and represents the role of the place of residence, age, material situation and lifestyle in the individual's activity in space. Based on the data, obtained through interview (16 people), it was established that age and material situation affect the activity of individuals in space more intensively than the place of residence and the way of living.

Keywords

Social geography, individual, social space, basic human activities, everyday life

1. Uvod

Socialno-geografska tematika o oblikah in učinkih delovanja posameznikov v prostoru, predvsem na mikro nivoju, je skromno raziskana. Zanimanje za delovanje človeka je v ospredju socialne geografije, kajti ljudi bistveno zaznamujejo socialne, kulturne in prostorske lastnosti, zaradi katerih različno delujejo v prostoru. Prav tako so temelj socialne geografije oblike prostorske organizacije in prostorsko relevantni procesi, ki izhajajo iz temeljnih človekovih dejavnosti (Ruppert idr. 1981, 21).

Z raziskovanjem delovanja ljudi v prostoru je bilo treba nekje začeti in zdelo se je smiselno začeti pri posamezniku – najmanjši enoti človeštva. Posameznika določajo socialne lastnosti, na primer starost, ekonomski status in izobrazba (Jakle idr. 1985, 192); s socialnimi lastnostmi pa je povezano tudi posameznikovo delovanje v prostoru, saj ljudje s podobnimi socialnimi lastnostmi v prostoru delujejo podobno (Drozg 2017, 8). Prostor, v katerem se posameznik vsakodnevno giba, opredeljujemo kot socialni oziroma akcijski prostor (Drozg 2011/2012). Ta zajema tudi vse kraje, na katerih posameznik deluje (Jakle idr. 1985) in zadovoljuje temeljne potrebe (bivanje, delo, oskrba, izobraževanje, rekreacija, komunikacija). Ker ljudje temeljne človekove potrebe zadovoljujemo na različnih krajih, ob različnem času, na različne načine in različno pogosto, se ob tem oblikuje specifična časovno-prostorska struktura posameznikovega vsakdana. Pri raziskovanju delovanja posameznikov v prostoru je nujen časovno-prostorski okvir, pri čemer se je smiselno omejiti na posameznikov akcijski prostor, časovno pa na njegov vsakdan, torej navaden dan, delovnik.

Namen prispevka je predstaviti vlogo kraja bivanja in izbranih socioekonomskih lastnosti posameznikov pri vsakodnevnem, v prostoru odražajočem se zadovoljevanju temeljnih človekovih potreb. Primerljivih raziskav v bibliografskih bazah nismo zasledili.

2. Metoda dela

Metoda dela, s katero smo v mesecu juniju 2017 zbirali podatke, je bila intervju oziroma razgovor, uporabili smo tudi anketni vprašalnik s 25 vprašanji odprtega in 6 vprašanji zaprtega tipa. Intervjuvali smo 16 posameznikov, obiskali smo jih na domu ali se z njimi sestali v njihovem kraju bivanja. Intervjuji so trajali najmanj 1 h in 10 min in največ 3 h in 5 min. Preden smo se lotili intervjuvanja, smo temeljito razmislili in izdelali profile intervjuvancev. Med socioekonomskimi lastnostmi, ki bi lahko pomembno vplivale na delovanje oseb v prostoru in s tem na zadovoljevanje temeljnih potreb, smo izbrali starost in materialni položaj. Intervjuvance smo spraševali o kraju, času, načinu in pogostnosti zadovoljevanja temeljnih potreb.

Z razgovori smo želeli izvedeti, v katerih naseljih posamezniki bivajo, kako velika so in katere dejavnosti ponujajo. Zanimalo nas je, ali posamezniki posedujejo t. i. drugi dom in če ga, koliko je oddaljen od njihovega kraja bivanja ter kako pogosto ga obiščejo in koliko časa tam preživijo. Nadalje nas je zanimala vrsta bivalnega objekta posameznikov, velikost in starost njihovega stanovanja, število in vrste prostorov v stanovanju, število članov gospodinjstva, lastništvo. Zanimalo nas je, kolikokrat na dan se odpravijo od doma zaradi dela, ali delo opravljajo doma in koliko je kraj dela oddaljen od kraja bivanja, kako potujejo na delo in koliko časa delu namenijo. Pri iskanju odgovorov na vprašanja o komunikaciji smo imeli med intervjuvanjem precej težav. Ker nismo želeli vplivati na intervjuvance, smo se izogibali vsakršnemu namigovanju, zato smo pri vrstah oziroma oblikah komunikacije dobili precej

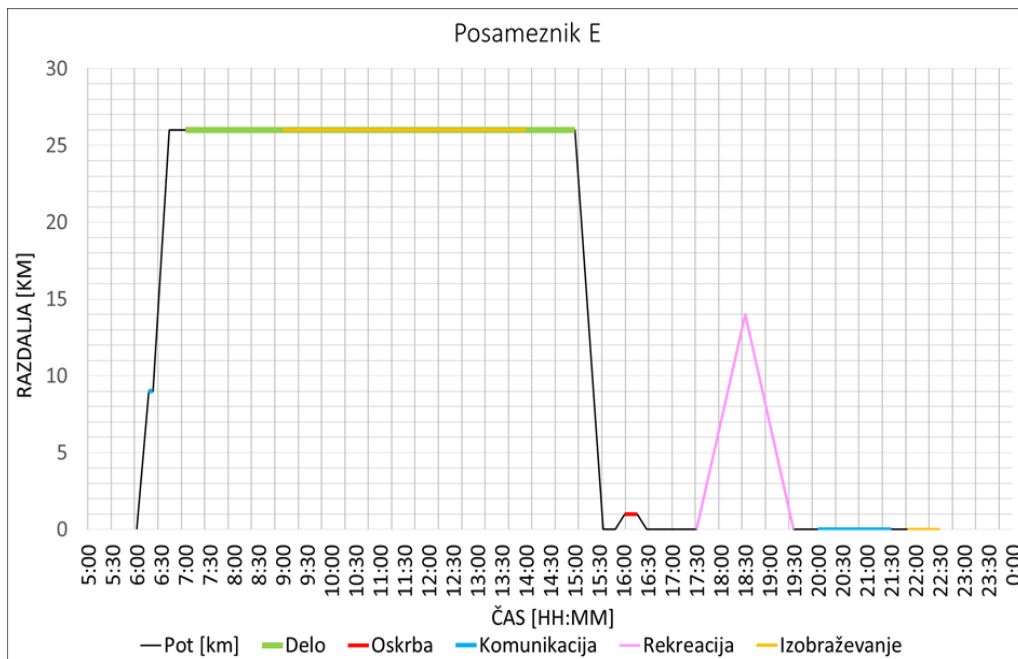
neprepričljivo sliko. Pri iskanju odgovorov na vprašanja, povezana z izobraževanjem, so intervjuvane osebe izobraževanje v glavnem povezale z dejavnostmi, ki jih izvajajo, da bi izvedele kaj novega. Z razgovori smo želeli izvedeti, kako pogosto in kje se ljudje oskrbujejo, koliko časa namenijo oskrbovanju, katere vrste trgovin obiskujejo in ali se oskrbujejo tudi preko spleta. Zanimala nas je tudi pogostnost, kraj in oblike rekreiranja intervjuvanih oseb.

Ko smo zbrali vse podatke, smo intervjuvane posameznike najprej razvrstili glede na njihove lastnosti. Nato smo se lotili obdelave podatkov. Intervjuvance smo poimenovali s črkami od A do O in jih razvrstili glede na izbrane dejavnike: kraj bivanja, starost, materialni položaj in način bivanja (Preglednica 1). Analizirali smo opravljanje dejavnosti vsakega posameznika in izdelali časovno-prostorske grafikone, ki prikazujejo čas opravljanja temeljnih človekovih dejavnosti in oddaljenost od kraja bivanja (graf 1). Oddaljenosti smo natančno določili s spletnim orodjem Google Maps. Iz opisov delovanja in časovno-prostorskih grafikonov smo tvorili primerjave glede na kraj bivanja, starost, materialni položaj in način bivanja posameznikov, ki smo jih podkrepili s primerjalnimi časovno-prostorskimi grafikoni (Slika 2) in primerjalnimi preglednicami (Preglednica 3). Za primerjanje posameznikov smo oblikovali štiri skupine, v katere smo pare posameznikov razvrstili glede na primerljive lastnosti treh dejavnikov in različne lastnosti enega dejavnika (Preglednica 2). Pri vseh primerjavah smo primerjali po dva posameznika, ki sta si podobna glede na primerljive lastnosti treh dejavnikov in se razlikujeta glede na lastnosti enega dejavnika. Primerjave so nam omogočile opredelitev dejavnikov, ki so za določeno skupino posameznikov najbolj izstopajoči pri njihovem delovanju v prostoru. Izbirali smo med krajem bivanja, starostjo, materialnim položajem in načinom bivanja.

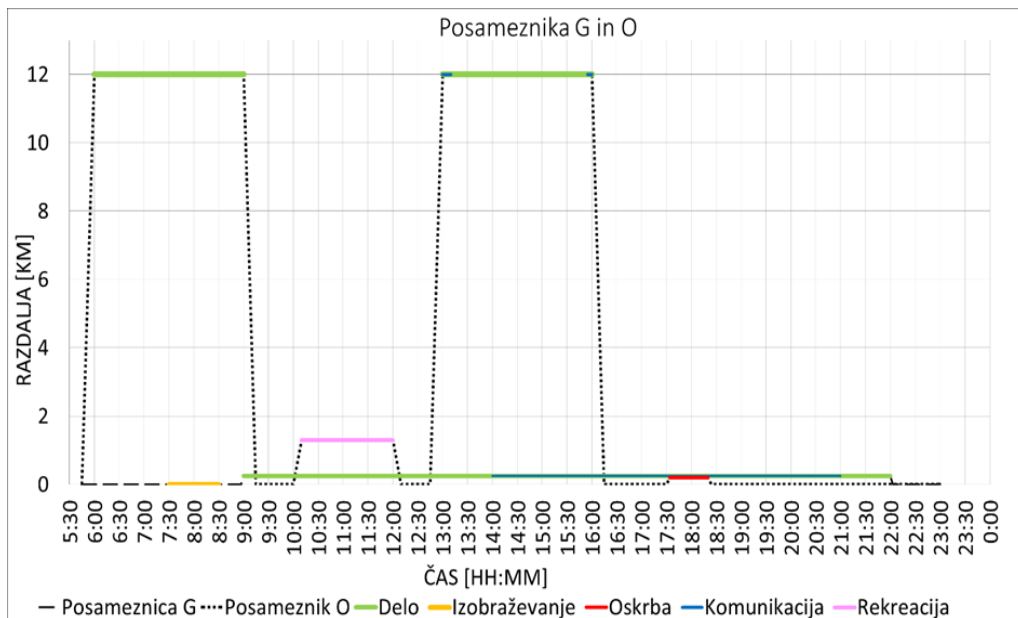
Uporabljena metoda dela ima prednosti in pomanjkljivosti. Omogoča pridobitev velikega števila podatkov in takojšnjo razjasnitev morebitnih nejasnosti, vendar je tovrstno zbiranje informacij dolgotrajno, zaradi česar ni mogoče pridobiti podatkov različnih oseb v kratkem času. Raziskovalni vzorec je zelo majhen, ni reprezentativen in nikakor ne dopušča oblikovanja splošnih zaključkov, saj je med vzorci delovanja in naključji težko razmejiti; verjamemo pa, da lahko vzbudi nadaljnje raziskovanje.

Preglednica 1: Razvrstitev posameznikov.

Dejavniki				Posameznik/ posameznica
Kraj bivanja	Starostna skupina	Materialni položaj	Način bivanja (vrsta bivalnega objekta)	
Podeželsko naselje	Mlajša starostna skupina (26–39 let)	Višji	Hiša	Posameznik A
			Blok	Posameznica B
		Nižji	Hiša	Posameznik C
			Blok	Posameznik Č
	Starejša starostna skupina (51–60 let)	Višji	Hiša	Posameznica D
			Blok	Posameznik E
		Nižji	Hiša	Posameznica F
			Blok	Posameznica G
Mesto	Mlajša starostna skupina (26–39 let)	Višji	Hiša	Posameznica H
			Blok	Posameznik I
		Nižji	Hiša	Posameznica J
			Blok	Posameznik K
	Starejša starostna skupina (51–60 let)	Višji	Hiša	Posameznik L
			Blok	Posameznik M
		Nižji	Hiša	Posameznica N
			Blok	Posameznik O

Slika 1: Časovno-prostorski grafikon vsakdana posameznika E.

Slika 2: Primerjalni časovno-prostorski grafikon posameznice G in posameznika O.

Preglednica 2: Skupine za razvrstitev posameznikov po primerljivih in različnih lastnostih dejavnikov.

Skupina	Primerjani posamezniki	Primerljive lastnosti	Različne lastnosti
		Trije dejavniki	En dejavnik
1	AH, BI, CJ, ČK, DL, EM, FN, GO	Starost, materialni položaj, način bivanja	Kraj bivanja
2	AD, BE, CF, ČG, HL, IM, JN, KO	Kraj bivanja, materialni položaj, način bivanja	Starost
3	AC, BČ, DF, EG, HJ, IK, LN, MO	Starost, kraj bivanja, način bivanja	Materialni položaj
4	AB, CČ, DE, FG, HI, JK, LM, NO	Kraj bivanja, starost, materialni položaj	Način bivanja

Preglednica 3: Primerjava delovanja posameznika A in posameznice D, glede na starost.

		A	D	
		Mlajši, 26 let	Starejša, 54 let	
Oddaljenost od središča Maribora		8,4 km	8,3 km	
Bivanje	Stanovanje	Velikost	100 m ²	200 m ²
		Starost	25 let	45 let
		Št. članov gospodinjstva	3	3
		Upoštevanje ekologije	Da	Da
		Čas, preživet v stanovanju na dan	10 h	15 h
		Parcela	Velikost	5.000 m ²
		Namembnost, objekti	Vrt, zelenica, parkirišče, garaža, lopa	Vrt, zelenica, lopa
Delovno mesto		Oddaljenost	20 km	10 km
		Način potovanja	Avto	Avto
		Čas, preživet na delovnem mestu	8 h na dan, pet dni v tednu	Različno, pet dni v tednu + delo od doma
Komunikacija	Oblika in pogostnost		Pogovor z bližnjimi – vsak dan	Pogovor z bližnjimi – vsak dan
			Sprehod in večerja s partnerko – nekajkrat na teden	Prireditve – občasno
			Srečanje s prijatelji – enkrat na teden	Srečanje s prijatelji – občasno ob koncu tedna
		Čas/dan	1 h 57 min	2 h 30 min
		Kraj	Kraj bivanja in izven	Kraj bivanja in izven
	Možnost izbire v kraju bivanja	Ne	Da, skromno	
Izobraževanje	Oblika in pogostnost		Igranje glasbil – nekajkrat na teden	Študij gradiva in branje – petkrat na teden
			Seminarji – občasno	Obisk knjižnice – dvakrat na mesec
		Čas/dan	1 h	3 h
		Kraj	Kraj bivanja – doma, seminarji v Ljubljani	Kraj bivanja – doma, knjižnica v kraju bivanja, seminarji izven kraja bivanja
	Možnost izbire v kraju bivanja	Ne	Da	
Oskrba		Pogostnost	Najmanj dvakrat na teden	Trikrat na teden
		Vrsta trgovine	Trgovina trgovske verige	Trgovini trgovske verige
		Čas/dan	30 min	Približno 15 min
		Kraj	Izven kraja bivanja	Izven kraja bivanja

... se nadaljuje

...nadaljevanje Preglednice 3

Rekreacija	Oblika in pogostnost		Sprehod s psom – vsak dan		Sprehod – dvakrat na dan			
			Plavanje – enkrat na teden (jeseni in pozimi)		Vrtnarjenje in druga opravila ob drugem domu – vsak dan			
			Morski ribolov – v času dopusta		Telovadba – trikrat na teden			
	Čas/dan		2 h 27 min		3 h 30 min			
	Kraj		Kraj bivanja in izven		Doma, kraj bivanja, bližina kraja bivanja			
	Možnost izbire v kraju bivanja		Ne oz. zelo malo		Da			
Vsakdan	Mobilnost	Polmer akcijskega prostora		20 km		10 km		
		Skupna dolžina poti	Km	58 km		39,4 km		
	Čas		1 h 25 min		2 h 16 min			
	Št. odhodov od doma		2		4			
	Dnevno opravljene temeljne človekove dejavnosti (+ bivanje), čas/dan		Delo		8 h	Delo		5 h 45 min
			Komunikacija		1 h 57 min	Komunikacija		2 h 30 min
			Izobraževanje		1 h	Izobraževanje		3 h
			Oskrba		30 min	Oskrba		39 min
			Rekreacija		2 h 27 min	Rekreacija		3 h 30 min
	Št. krajev delovanja		3 + doma		5 + doma			
Obseg dnevne aktivnosti		16 h 30 min		16 h 30 min				

3. Rezultati

3.1 Vpliv kraja bivanja na delovanje posameznikov v prostoru in na njihovo zadovoljevanje temeljnih potreb

Primerjave oseb so pokazale, da je kraj bivanja povezan z dolžino poti, ki jo osebe prepotujejo do kraja zadovoljevanja določene potrebe, posledično pa določa velikost akcijskega prostora. Vpliva na čas, ki ga posamezniki porabijo za potovanje. Opremljenost in dejavnosti v kraju bivanja pri nekaterih posameznikih vplivajo na obliko zadovoljevanja določene potrebe, saj je od ponudbe dejavnosti v kraju bivanja odvisno, ali bodo dejavnosti opravljali v kraju bivanja ali izven njega. V štirih primerjavah smo ugotovili, da imajo večji akcijski prostor osebe, ki bivajo na podeželju, v preostalih štirih pa imajo večji akcijski prostor posamezniki, ki bivajo v mestu. Izkazalo se je, da osebe, ki bivajo na podeželju, v povprečju na dan prepotujejo daljšo pot, delujejo na več različnih krajih in so dalj časa aktivne kot osebe, ki bivajo v mestu.

Intervjuvanci, ki bivajo v podeželskih naseljih, morajo do delovnega mesta prepotovati daljšo razdaljo in za to potrebujejo tudi več časa kot tisti, ki bivajo v mestu. Kraj bivanja določa dolžino poti, ki jo mora posameznik prepotovati do delovnega mesta. Samo ena oseba iz podeželskega naselja je zaposlena v kraju bivanja, šest jih delo opravlja izven kraja bivanja, od tega štiri v regijskem središču Maribor. Med osebami, ki stanujejo v mestu, v kraju bivanja delo opravljajo tri, v bližini kraja bivanja dve in izven kraja bivanja tri osebe. Vsi, ki bivajo na podeželju, so bolj oddaljeni od oskrbnih središč v primerjavi s tistimi, ki bivajo v mestu. Dolžina poti, ki jo prepotujejo do kraja komuniciranja, je v štirih primerih daljša pri osebah, ki bivajo v mestu in v treh primerih daljša pri osebah, ki bivajo na podeželju. Do kraja izobraževanja morata daljšo pot prepotovati dve osebi iz mesta in ena oseba iz podeželja.

Ugotovili smo še, da posamezniki, ki bivajo na podeželju, vsakodnevno več časa posvečajo izobraževanju in rekreaciji ter komunikaciji. Delu vsakodnevno posvečajo več časa posamezniki, ki bivajo v mestu. Osebe, ki bivajo na podeželju, v glavnem pogosteje zadovoljujejo potrebi po izobraževanju in rekreaciji. Osebe, ki bivajo v mestu, pa večinoma pogosteje zadovoljujejo potrebi po oskrbi in komunikaciji.

Večina posameznikov, ki bivajo na podeželju, v domačem kraju ne more izbirati med različnimi oblikami komunikacije, izobraževanja ali rekreacije, ali pa lahko izbira le med skromnim številom ponujenih dejavnosti. Intervjuvanci, ki bivajo v podeželskih naseljih, so zaradi oddaljenosti kraja bivanja od kraja zadovoljevanja potreb v glavnem bolj mobilni, vendar njihov akcijski prostor ni nujno večji.

3.2 Vpliv starosti na delovanje posameznikov v prostoru in na njihovo zadovoljevanje temeljnih potreb

Opazili smo precejšnje razlike pri zadovoljevanju potreb med starejšimi in mlajšimi posamezniki. Najbolj izrazite razlike pri zadovoljevanju potrebe po bivanju se kažejo v velikosti in starosti stanovanja ter v številu prostorov v stanovanju. Starejši posamezniki bivajo v večjih in starejših stanovanjih, njihova stanovanja pa imajo v primerjavi s stanovanji mlajših posameznikov več sob. V stanovanjih starejših intervjuvancev biva več članov gospodinjstva. Mlajši intervjuvanci v stanovanju preživijo več časa.

Starostni skupini se ločita tudi pri opravljanju dela. Izkazalo se je, da mlajši intervjuvanci na delovnem mestu v povprečju preživijo več časa, starejši pa se dlje vozijo na delovno mesto oziroma so njihova delovna mesta bolj oddaljena od njihovih krajev bivanja kakor delovna mesta posameznikov mlajše starostne skupine. Starejši posamezniki so tudi bolj oddaljeni od kraja zadovoljevanja potrebe po komunikaciji in izvajajo več oblik komunikacije. Potrebo po izobraževanju in rekreaciji posamezniki starejše starostne skupine zadovoljujejo bolj pogosto, izvajajo tudi več različnih oblik izobraževanja in komuniciranja, za izvajanje rekreacije pa starejši prepotujejo tudi daljšo razdaljo kot mlajši.

Ugotovili smo nekaj razlik v vsakdanjiku posameznikov obeh skupin. Primerjave so pokazale, da mlajši vsakodnevno namenjajo več časa delu, komunikaciji in oskrbi, starejši posamezniki pa rekreaciji. Starejši intervjuvanci se običajno odpravijo od doma večkrat kot mlajši. Več starejših intervjuvancev za zadovoljevanje potreb dnevno prepotuje daljše razdalje. Spoznali smo še, da so mlajši intervjuvanci dalj časa aktivni.

3.3 Vpliv materialnega položaja na delovanje posameznikov v prostoru in na njihovo zadovoljevanje temeljnih potreb

Primerjave posameznikov z različnim materialnim položajem so pokazale razlike pri zadovoljevanju vseh šestih temeljnih človekovih potreb. Razlike pri zadovoljevanju potrebe po bivanju se kažejo v posedovanju drugega doma, ki ga v več primerih posedujejo posamezniki z višjim materialnim položajem. Opazili smo tudi, da so posamezniki z nižjim materialnim položajem pogosteje najemniki stanovanj in bivajo v starejših stanovanjih z večjim številom prostorov. Posamezniki z višjim materialnim položajem so pogosteje lastniki stanovanj, v njihovih stanovanjih biva več članov gospodinjstva. Upoštevanje ekologije in opaznost kulturne ozaveščenosti ter statusa posameznika so bolj pogosti v stanovanjih posameznikov z višjim materialnim položajem, ki v stanovanjih preživijo tudi dalj časa.

Pri zadovoljevanju potrebe po delu razlike niso tako izrazite, vendarle pa je več posameznikov z višjim materialnim položajem, ki na delovnem mestu preživijo več časa v tednu kot posamezniki z nižjim materialnim položajem. Posamezniki z višjim materialnim položajem v primerjavi s posamezniki z nižjim materialnim položajem pogosteje zadovoljujejo potrebe po komunikaciji, rekreaciji in oskrbi. Komunicirajo, izobražujejo in rekreirajo se na več različnih načinov ter te oblike potreb zadovoljujejo na krajih, ki so od njihovega kraja bivanja oddaljeni dlje kot kraji zadovoljevanja potreb pri osebah z nižjim materialnim položajem. Posamezniki z višjim materialnim položajem se oskrbujejo pogosteje in so od krajev oskrbovanja dlje oddaljeni, vendar za oskrbovanje v večini primerov porabijo manj časa kot posamezniki z nižjim materialnim položajem.

Ugotovili smo tudi razlike v poteku vsakdanov obeh skupin. S primerjanjem vsakodnevnega delovanja posameznikov smo ugotovili, da posamezniki z višjim materialnim položajem v večini primerov vsakodnevno posvetijo več časa rekreaciji, komunikaciji in oskrbi. Prav tako se večkrat na dan odpravijo od doma in delujejo na več krajih, njihova dnevna aktivnost je v povprečju daljša od dnevne aktivnosti posameznikov z nižjim materialnim položajem.

Posamezniki z višjim materialnim položajem imajo tudi večji akcijski prostor in dnevno prepotujejo daljšo pot, zato lahko trdimo, da so bolj mobilni.

3.4 Vpliv načina bivanja na delovanje posameznikov v prostoru in na njihovo zadovoljevanje temeljnih potreb

Primerjave posameznikov, ki bivajo v objektih različnih vrst, so pokazale nekaj pomembnih razlik med njimi. Osebe, ki bivajo v hišah, imajo večja stanovanja, v katerih je več prostorov, pogosteje upoštevajo ekologijo in v njihovih stanovanjih je kulturna ozaveščenost bolj opazna v primerjavi s stanovanji posameznikov, ki bivajo v blokkih. Osebe, ki bivajo v hišah, v več primerih posedujejo drugi dom. V stanovanjih intervjuvancev, ki bivajo v hišah, biva več članov gospodinjstva. Osebe, ki bivajo v hišah, v stanovanju preživijo več časa.

Ugotovili smo, da so kraji bivanja posameznikov, ki bivajo v hišah, bolj oddaljeni od njihovih delovnih mest. Osebe, ki bivajo v hišah, se pogosteje odpravijo od doma zaradi dela in vsakodnevno delu namenjajo več časa. Osebe, ki bivajo v blokkih, potrebo po komunikaciji zadovoljujejo na več različnih načinov, prav tako potrebo po izobraževanju. Izobraževanju vsakodnevno namenjajo tudi več časa. Osebe, ki bivajo v hišah, potrebo po rekreaciji zadovoljujejo na več načinov in se rekreirajo bolj pogosto. Primerjave so pokazale, da v hišah bivajoči posamezniki bolj pogosto izvajajo rekreacijo, vendar ne nujno tudi vsakodnevno. Delu, komunikaciji in rekreaciji posvečajo več časa posamezniki, ki stanujejo v hišah. Posamezniki, ki bivajo v blokkih, v glavnem do krajev rekreiranja in izobraževanja prepotujejo daljšo razdaljo, medtem ko posamezniki, ki bivajo v hišah, večinoma prepotujejo daljšo razdaljo do krajev oskrbovanja in se tudi pogosteje oskrbujejo. Za nobeno skupino posameznikov ne moremo trditi, da je bolj oziroma manj mobilna, ker menimo, da razlike niso dovolj velike za tovrstno opredeljevanje. Spoznali smo še, da so intervjuvanci, ki stanujejo v hišah, dalj časa aktivni in delujejo na več različnih krajih.

4. Razprava

Posameznike smo v dvojicah primerjali glede na izbrane dejavnike, za katere smo predvidevali, da vplivajo na njihovo delovanje v prostoru in so pomembni pri

opravljanju temeljnih človekovih potreb. Z dvaintridesetimi primerjavami smo ugotovili številne razlike med primerjanimi posamezniki.

Ugotovili smo, da so vsi dejavniki pomembni pri delovanju posameznikov v prostoru, najbolj pomenljiva sta starost in materialni položaj, kraj bivanja in način bivanja pa imata na opravljanje temeljnih človekovih dejavnosti posredni vpliv. Socioekonomske lastnosti torej na delovanje posameznika vplivajo intenzivneje kot kraj bivanja in način bivanja.

Starosti pripisujemo veliko vlogo pri zadovoljevanju potreb po bivanju, delu, izobraževanju in rekreaciji, saj smo s primerjavami pri teh potrebah oziroma dejavnostih med posamezniki mlajše in starejše starostne skupine ugotovili največje razlike. Pomen materialnega položaja pri delovanju posameznikov v prostoru je pričakovano velik, precej vpliva na zadovoljevanje potreb in potek vsakodnevnega delovanja posameznikov. Menimo, da materialni položaj posameznika bodisi omejuje bodisi spodbuja pri oblikovanju predstav in dojemanju človekovih potreb, omejuje ali spodbuja pa ga tudi pri izbiri oblik komunikacije, izobraževanja in rekreacije, pri pogostnosti izvajanja posameznih potreb oziroma pri odmerjanju časa za zadovoljevanje določene potrebe.

Splošnih zaključkov ne moremo oblikovati, ker raziskovalni vzorec ni reprezentativen in tega ne dopušča. Menimo, da reprezentativnega vzorca tudi z večjim številom intervjuvancev ne bi mogli doseči, saj je vsak posameznik edinstven in razmerje med dejavniki, ki vplivajo na njegovo delovanje, je vsakič drugačno.

Izpostavimo pa lahko najpomembnejše spoznanje, in sicer smo ugotovili, da je vpliv kraja bivanja in načina bivanja pri delovanju posameznikov v prostoru manjši, vendar nikakor zanemarljiv, precej pa je delovaje oseb odvisno od njihovih socialnih lastnosti. Ugotovitev nekoliko odstopa od splošnega prepričanja, da je človek rezultat okolja, v katerem živi, zato bi bilo treba ta odnos podrobneje raziskati. Predvidevamo, da je vzrok temu neskladju red velikosti pojava. Splošna ugotovitev, ki na načelni ravni pojasnjuje odnos med človekom in prostorom, ima na nivoju konkretnega več pojavnih oblik. Prostor je, vsaj v smislu bivalnih razmer, vse bolj homogen, členi se na velike enote, kakršna so urbana območja, obmestja, urbanizirano podeželje. Predpostavljamo, da so bivalne razmere znotraj teh območij podobne, razlikujejo pa se med območji samimi. Po drugi strani je socialna diferenciacija prebivalcev vse večja, kar se kaže v vse večji raznolikosti načinov, kako ljudje zadovoljujemo svoje potrebe in kako se prilagajamo okolju, v katerem živimo.

Literatura

- Drozg, V. 2011/2012: Socialna in kulturna geografija. Učno gradivo, UM, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo.
- Drozg, V. 2017: Socialna sestava uporabnikov mestnega avtobusnega prometa v Mariboru. *Revija za geografijo* 12-2.
- Hadner, M. 2018: Učinki delovanja posameznikov v prostoru. Magistrsko delo. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru.
- Jakle, J. A., Brunn, S., Roseman, C. C. 1985: *Human Spatial Behavior, A Social Geography*. Illinois, Waveland.
- Ruppert, K., Schaffer, F., Maier, J., Paesler, R. 1981: *Socijalna geografija*. Zagreb.

RELATIONS BETWEEN SELECTED SOCIAL CHARACTERISTICS AND MEETING BASIC HUMAN NEEDS

Summary

The article presents the role of the place of residence and the selected socioeconomic characteristics of individuals in everyday, space-reflecting meeting of basic human needs. Data for the study were collected in June 2017 by interviewing and using a questionnaire. 16 people participated in the survey. Among the socioeconomic characteristics which could have a significant impact on the individuals' activity in space and consequently on meeting basic needs, we have chosen age and material situation. Interviewees were asked about the place, the time, the way and the frequency of meeting basic needs. We analysed each individual's activity performance and produced time-space graphs that show the time when basic human activities are performed and the distance from the place of residence. From the descriptions and time-space graphs we produced comparisons with regard to the place of residence, age, material situation and way of living of individuals: four groups were formed in which the pairs of individuals were classified according to the comparable characteristics of the three factors and the different properties of one factor.

Comparisons of people have shown that the place of residence is related to the length of the journey that people travel to the place where a particular need is met. Consequently, it determines the size of the activity space. It affects the time needed for traveling. The equipment and activities of the place of residence in some persons affect the form of meeting a particular need, since it depends on the provision of activities of the place of residence whether individuals will perform activities at or outside the place of residence.

Significant differences between older and younger individuals in meeting the needs were noticed. The most pronounced differences in meeting the need for living are reflected in the size and age of the flat, and the number of rooms in the flat. On average, younger interviewees spend more time at the workplace, while the elderly spend more time traveling to work or their work is situated longer distances away from their places of residence. Older individuals are also more distant from the place of meeting the need for communication and they implement several forms of communication. The need for education and recreation is met by the older age group more often; they also perform more forms of education and communication. In addition, older individuals travel longer distances than the younger ones to engage in recreation.

It was noted that individuals with a lower material status are more often tenants and live in older dwellings with a larger number of rooms. Individuals with a higher material status are more often homeowners; there live several members of the household in their dwellings. Individuals with a higher material status spend more time per week at the workplace than individuals with a lower material status. Individuals with a higher material status compared with individuals with a lower material status more often satisfy the needs for communication, recreation and care. They communicate, educate and recreate themselves in various ways, and these needs are met at places that are farther away from their place of residence than the places of meeting the needs of people with a lower material status. Individuals with a higher material status supply themselves more often and are situated longer distances away from the supply sites, but in most cases they spend less time on supplying themselves than individuals with a lower material status.

Comparisons of individuals living in buildings of different types have shown that individuals who live in houses have larger dwellings in which there are more rooms, more often take into account ecology. Also, cultural awareness is more noticeable in their dwellings compared to the dwellings of individuals who live in blocks of flats. People living in houses, in several cases, possess a second home. Households of interviewees living in houses have several members of the household. People who live in houses spend more time in the flat. It was noted that the places of residence of individuals living in houses are situated longer distances away from their workplaces. The need for communication is met in many different ways by individuals who live in blocks of flats, as well as the need for education. They devote more time to education every day. People who live in houses satisfy the need for recreation in many ways and engage in recreational activities more often.

It was noted that all factors are important in the activity of individuals in space, the most important are the age and material status, the place of residence and the way of living, however, have an indirect impact on the performance of basic human activities. Socioeconomic characteristics, therefore, affect the activity of an individual more intensively than the place of residence and the way of living.

We attach great importance to the age in meeting the needs for living, working, education and recreation, since the most significant differences were identified between the younger and the older age groups throughout the comparisons of these needs or activities. The importance of the material status in the activity of individuals in space is expected large; it has a considerable influence on meeting the needs and the course of the day-to-day activity of individuals. We believe that the material status of an individual either restricts or stimulates the creation of ideas and perceptions of human needs. Also, the material status restricts or encourages the individual in the choice of forms of communication, education and recreation, in the frequency of implementing individual needs, or in setting the time to meet a particular need.

It was noted that the influence of the place of residence and the way of living in the activity of individuals in space is smaller, but in no way negligible. On the other hand, social characteristics have an impact on the activity of individuals.

